

УДК 321:316

UDC

DOI: 10.17223/18572685/67/6

Соціально-політичні погляди Станіслава Оріховського в контексті його самоідентифікації

І.В. Владленова¹, Н.Б. Годзь²

Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
Україна, 61002, Харків, вул. Кирпичева, 21

¹ E-mail: vladlenova.ntuhpi@gmail.com

² E-mail: nataliia.hodz@khp.edu.ua

Авторське резюме

Аналізується спадщина Станіслава Оріховського, який ідентифікував себе з русинами. Він жив в культурі прикордонного краю, поєднуючи різні культурні елементи і стереотипи, що дозволяло йому формувати оригінальні філософські, релігійні, соціально-політичні ідеї. Вивчення його творчості допомагає визначити складні процеси формування соціокультурного простору і свідомості русинів епохи Відродження. Окрім того, розуміння цих процесів відкриває значно широкий погляд на події того часу в Європі. Своєрідність соціально-політичних поглядів Оріховського корениться в міжкультурній домінанті його світогляду. Соціально-політичні проблеми мислителя визначаються дослідженням ідеї справедливості, як базової соціальної цінності. Ментальність і національний характер впливають на формування ідей так само, як і освіта, також важливі етнокультурна самосвідомість, релігія, які мають потужний вплив на світогляд. Соціально-політичні погляди Оріховського випередили думки видатних представників Просвітництва, зокрема, його концепція про рівність всіх перед законом. Вивчення його творчості дозволяє найбільш глибоко і всебічно визначити загальні тенденції розвитку культурної, філософської, соціально-політичної думки того часу у взаємодії різних аспектів людської діяльності й асиміляції культури.

Ключові слова: русини, самоідентифікація, політика, соціально-політичні погляди, історія, національність.

Социально-политические взгляды Станислава Ореховского в контексте его самоидентификации

И.В. Владленова, Н.Б. Годзь

Национальный технический университет
«Харьковский политехнический институт»

Украина, 61002, Харьков, ул. Кирпичева, 21

¹ E-mail: vladlenova.ntuhpi@gmail.com

² E-mail: nataliia.hodz@khp.edu.ua

Авторское резюме

Анализируется наследие Станислава Ореховского, который идентифицировал себя с русинами. Он жил в культуре пограничного края, сочетая различные культурные элементы и стереотипы, что позволяло ему формировать оригинальные философские, религиозные, социально-политические идеи. Изучение его творчества помогает определить сложные процессы формирования социокультурного пространства и сознания русинов эпохи Возрождения. Более того, понимание этих процессов дает более широкий взгляд на события того времени в Европе. Своеобразие социально-политических взглядов Ореховского коренится в межкультурной доминанте его мировоззрения. Социально-политические проблемы мыслителя определяются исследованием феномена справедливости как базовой социальной ценности. Ментальность и национальный характер влияют на формирование идей так же, как и образование, также важны этнокультурное самосознание, религиозные предпочтения. Социально-политические взгляды Ореховского опередили мысли выдающихся представителей Просвещения, в частности значима его концепция о равенстве всех перед законом. Изучение его творчества позволяет наиболее глубоко и всесторонне определить общие тенденции развития культурной, философской, социально-политической мысли того времени во взаимодействии различных аспектов человеческой деятельности и ассимиляции культур.

Ключевые слова: русины, самоидентификация, социально-политические взгляды, политика, история, национальность.

Socio-political views of Stanislav Orekhovsky in the context of his self-identification

I.V. Vladlenova¹, N.B. Hodz²

National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute"

21 st. Kirpicheva, Kharkiv, 61002, Ukraine

¹ E-mail: vladlenova.ntuhpi@gmail.com

² E-mail: nataliia.hodz@khp.edu.ua

Abstract

The paper analyses the legacy of Stanislav Orekhovsky, who identified himself with the Rusins. He lived in the culture of the borderland, combining various cultural elements and stereotypes, which formed his original philosophical, religious, and socio-political ideas. The study of his work helps to determine the complex processes of the formation of the socio-cultural space and consciousness of the Rusins during the Renaissance. Moreover, understanding these processes provides a broader view of the events of that time in Europe. The originality of Orekhovsky's socio-political views is rooted in the intercultural dominant of his worldview. His socio-political views are determined by the idea of justice as a basic social value. Mentality and national character influence the formation of ideas in the same way as education, ethnocultural self-awareness, and religion. Orekhovsky's socio-political views advanced those of other prominent representatives of the Enlightenment, in particular, his concept of equality of all under the law. His works provide a most deep and comprehensive picture of general trends in the development of cultural, philosophical, and socio-political thought of that time in the interaction of various aspects of human activity and the assimilation of cultures.

Keywords: Rusins, self-identification, socio-political views, politics, history, nationality.

Видатний мислитель, якого називали «рутенським Демосфеном», Станіслав Оріховський народився 11 листопада 1513 року в невеликому селищі, що належало до Перемишльської єпархії, в Руському воєводстві, яке було адміністративно-територіальною одиницею Королівства Польського та Речі Посполитої на українських землях у 15–18 столітті [1]. Руське воєводство утворилося на території Галицько-Волинського князівства, яке ще називають Галицька Русь [61]. Станіслав Оріховський називався Роксоланом, або Русіном, визначаючи себе за національністю поляком, за родиною – русином. Із гуманістів-русинів того часу також відомий Павло Русин із Коросно, який підписувався Паулюс Рутенус [17]. М. Попович у книзі «Нарис історії

культури України» вказує, що імена Ruthenus, Roxolanus, Rossicus, Le Russia зустрічаються в Віттенберзі, Грайфсвальді, Ростоці, Базелі, Парижі, Болонї, Падуї, Кракові [63]. Він також зазначає, що більшість студентів-русинів становили вихідці з Русинського воєводства. Також досить відомим у XIV столітті є «ліценціат мов і бакалавр рутенської нації з Києва» Герман Вілевич.

Як зазначає Г. Нудьга, студенти з нотаткою «русин» в метриках Гейдельберзького університету зустрічаються від середини 16 століття, із відомих русинів можна назвати Петра Корсана та Юрія Келяновського, Миколу Тарановського та Павла Боїма [44: 205]. Також молодь з України охоче обирала для навчання Вюртемберзький університет, який заснований у 1502–1518 роках, а потім об'єднаний з університетом у місті Галле, де п'ятнадцятирічного Станіслава Оріховського прихистив Лютер, поселивши у власному домі. За 16 літ до університету прибуло 22 студенти-«русини» [44: 207]. У Кенігсберзькому університету навчалися представники з усіх кінців України, і називалися не тільки русинами, а й українцями (Яків Хорошкевич, Яків Денисів та рутенуси з Поділля: Клебек Беський, Іван Сорока та Станіслав Зерницький [44: 207]).

Нудьга зазначає, що Оріховський одержав ґрунтовну освіту, став популярним у Європі письменником, публіцистом, оратором [44: 206], тому не дивно, що сучасники називали його рутенським філософом. «Сам Оріховський протягом усього життя підкреслював: Я-русин, гордий цим і охоче говорю про це всюди, він один з перших українців, які вступили до Верттенберзької вищої школи» [44: 207].

Станіслав Оріховський у листі до Яна Франциска Коммедоні 10 грудня 1564 року пише про своїх предків, які, як він вважає, були польськими лицарями, які прибули на Русь, осіли там, взяли шлюб з русинками, придбали село Оріховці в Перемишлянській єпархії і заснували там свій маєток. З того часу багато русинських воїнів, які були вихідцями з того села, почали носити прізвище Оріховських [14]. Станіслав Оріховський був людиною, яка жила у культурі прикордонного краю, поєднуючи різні культурні елементи та стереотипи, що дозволяло йому формувати оригінальні філософські думки.

Вивчення спадщини Оріховського допомагає визначити складні процеси формування соціокультурного простору та свідомості русичів доби Відродження. Більше того, розуміння цих процесів дає більш широкий погляд на події того часу в Європі. Незважаючи на польське громадянство, він не забуває своє русинське коріння.

Оріховський був суперечливою особистістю, який завжди «порушував правила гри». Вивчення його творчості таке ж суперечливе, як і він сам. Юзеф Оссолінський, польський дослідник доби Прос-

вітництва, присвятив Оріховському свою монографію, де зібрав усю інформацію про його творчість та життєвий шлях [16]. Треба також відзначити праці Альфреда Роха [2] та Станіслава Тарновського [22], Жозефа Корзенівського [6], Тадеуша Смоленські [16] та Дмитра Вирського [24], в яких відбувається спроба дослідження багатогранної автобіографічної спадщини Оріховського. Філософсько-правові погляди Оріховського досліджували: Юзеф Ліхтенштул [10], Перемишлав Кшивошинський [8], Ян Мусял [11].

Своєрідність соціально-політичних поглядів Оріховського корениться в міжкультурній домінанті його світогляду. Соціально-політичні проблеми мислителя окреслюються дослідженням ідеї справедливості, як базової соціальної цінності, яка розкривається у зв'язці «закон-справедливість». Ці погляди цього часу не отримали повного висвітлення в гуманітарному знанні. Хоча його біографія достеменно вивчається, загальна картина його поглядів, становлення та боротьби ідей поки не зовсім зрозуміла. Також є прогалини в розумінні його релігійних поглядів. В дослідженні релігійних феноменів важко виробити критерії об'єктивної оцінки, бо існує проблема світоглядної незаангажованості, об'єктивності та толерантності. Дослідники його релігійних пошуків, як правило обмежуються описом подій із його життя, які так чи інакше пов'язані з його пошуками оновлення релігії: Влодзимеж Ольшанець [12]; Кшиштоф Келер [5]; Анджей Каїм [3]. Спроба докопатися до істини, як в пізнанні, так і в вірі, прагнення змінити соціально-релігійні устої, спонукали його до небезпечних викликів і постійної загрози арешту. Деякі аспекти цього конфлікту було висвітлено в монографії Д. Вигорського [30], в якій він називає Оріховського «знаковою постаттю української історичної науки», хоча іноді називає його «українсько-польським інтелігентом» останнього «передлюблінського» покоління. Д. Вигорський звертає увагу на специфіку української ранньонаціональної, як він її називає – «протонаціональної» свідомості. Пошук своєї національної ідентичності може відбуватися через символи культури, які формують національний образ. Національна ідентичність проявляється, перш за все, в символах, які є знаком, що набувають інтерпретацію під впливом культури та історичного розвитку. Так, символи ідентичності включаються в якості елементів до складу політичної сфери, можуть сприяти консолідації суспільства, формувати національну ідею, чи навпаки, включатися в інші культурні традиції під впливом зовнішнього тиску чи асиміляції. Сучасна гуманітарна думка має невелику кількість спеціальних досліджень теорії людини як символічної істоти, найбільш впливовий дослідник символів культури Е. Кассіер, який вважав, що міф, мистецтво, релігія, наука є частинами символічного універ-

суму, і що вони створюють свої особливі символічні форми, якщо і не схожі на інтелектуальні символи, хоча рівні їм за своїм духовним походженням [33].

Проблема національної ідентичності особливо гостро постала для людей, які виховуються на перетині різних культур, приміром, Оріховський сам називав себе русином, польський літературознавець Шимон Старовольський, згадуючи про нього у праці «Життя славних поляків», називає його польським письменником, а українські дослідники свідомо відносять його до української спадщини: М. Попович [63]; Д. Наливайко [41]; В. Нічик, В. Литвинов, Я. Стратій [43]. Проблема також в тому, що кожен із цих дослідників вивчає творчість Оріховського під одним кутом, та, в цілому, західна культурна система відліку формує спосіб, яким ми класифікуємо реальність, будуємо наші теорії, перевіряємо наші гіпотези, і як вважає А. Вежбіцька, робимо універсальні припущення на основі «канонічних» англійських дескрипторів [23]. Культура дослідника звісно впливає на когнітивний зміст дослідження, на те, як люди розрізняються у своїх переживаннях, поглядах та очікуваннях. Тому не дивно, що українські дослідники вважали Оріховського українським мислителем, а польські – польським, хоча сам він називав себе русином. Більшість праць Оріховського дійсно написано польською мовою, українські переклади побачили світ завдяки старанням В. Литвинова [45–61].

Проблема самоідентифікації завжди пов'язана з історією суспільства: вигаданою чи дійсною. Оріховський пояснював свої сміливі вчинки тим, що він, начебто, ще й сармат. Існує такий термін, як сарматизм [61]. Д. Вирський також виділяє роксоланство і хозаризм, які стали оригінальними варіантами сарматизму в Україні. Таким чином, питання історії виникнення народу стає основою для «національної» міфотворчості. Сарматизм спирається на ідею про походження нації Східної Європи від стародавнього войовничого народу сарматів, мешканців Сарматії [25]. У відомому трактаті Матвія Міховського написано про дві Сарматії: одна знаходиться в Європі, інша – в Азії. Саме в європейській області живуть руси або рутени [39].

Етнічна самосвідомість – це досить складний культурний феномен, який слід розглядати в єдності основних її складових, які можуть змінюватися з часом під впливом різних факторів. Оріховський виріс на місці зустрічі різних культур та релігійних орденів, маючи можливість подорожувати та здобувати освіту, він знайомився з німецькою культурою, італійською, спілкуватися з багатьма діячами, які вплинули на подальший розвиток культури: Мартіном Лютером, християнським богословом, венеціанським дипломатом Гаспаро Контаріні, лідером Контрреформації Мартіном Кромером [16]. Освіта в різних містах,

спілкування з видатними діячами, етнокультурна ідентифікація складають коло світоглядних установ Оріховського, що виглядає, як дивна мозаїка різних елементів, але з іншого боку ми бачимо бажання виявити свій особистий шлях, знайти якусь універсальність. Спроби змінити релігійні правила привели до проблем, які Оріховський мав з церковною організацією – його відлучили від церкви. Він розглядав релігію як ціннісну модель поведінки, яка дає орієнтир для людини в соціумі, при цьому вважав, що релігія має вищий, сакральний зміст, наполягаючи на тому, що соціальні зміни, які відбуваються в суспільстві повинні корелюватися зі змінами в релігії [50].

Таким чином, складені разом різні елементи культури, особливості розвитку суспільства, міфології, сприйняття своєї ідентичності, як елементи складної мозаїки, відображають одну спільну рису видатного мислителя: більш цілісне зображення єдиного задуму, який притаманний Оріховському – спробу всі ці елементи об'єднати в одну філософську систему. Але такі намагання завжди приводять до конфліктів різних інтересів. Глибинні механізми формування соціальної ідентичності кореняться в неспокої і страху втрати своє Я, обмежують творчий пошук. У Оріховського виникає конфлікт в розумінні церковних настанов та бажання продукувати абсолютно нові ідеї, які б були неможливі в замкнутому культурному середовищі. Він народився у сім'ї, де батько був католиком, а мати – православною християнкою [1]. Оріховський усіма силами намагався об'єднати роз'єднане християнство [4]. Він був на рідкість багатогранним мислителем та передбачив ряд ідей, які були озвучені тільки в добу Просвітництва. Його відношення до релігії, культури, політики, суспільства складні й амбівалентні. Релігія для нього виступає специфічною культуротворчою силою, яка відкриває моральні, життєві та смислові горизонти, які неминуче ведуть до зміни соціально-філософських уявлень. З іншого боку, релігія включає людину в світ абсолютних цінностей, вона обмежує її, стримує пошук нових ідей та тлумачень. Ми бачимо спроби вийти за межі релігії, яка сприймається Оріховським як соціальна система, що потребує трансформації, бо сильно обмежує волю людини [20]. Він розвивав цю думку задовго до Ф. Ніцше [42]. Релігійні закони, догми та принципи визначають поведінку людини та її тип мислення, впливають на розуміння ідентичності. Оріховський намагався кинути релігії виклик. Задовго до формування законів про права людини він наголошував на тому, що людина має право на свободу думки, совісті і релігії, що також означає свободу змінювати свою релігію або переконання, і свободу сповідувати свою релігію. Ф. Ніцше в роботі «Ессе Номо» писав, що його філософія – це похід проти моралі, що формується в лоні релігії [42]. Його задача, як і

спроби Оріховського: переоцінка всіх цінностей. Існують дві області, в яких протікає життя релігійної людини: релігійна та світська, які знаходяться в складному взаємовідношенні, взаємно виключають і взаємно доповнюють один одного, а на перетинах цих областей може виникати джерело конфлікту. Оріховський проповідував погляди, які не відповідали вченню церкви щодо безшлюбності священників.

У своїй праці «Проти безшлюбності католицького духовенства» сміливість цієї ідеї він пояснював тим, що він «сармат, та ще й русин» [14]. 17 червня 1547 року Оріховський був звинувачений в зневажливому ставленні до начальства, і він в присутності вищого духовенства виступив з промовою про моральні переваги одруження православних священників, проти целібату католицьких священників, а потім, згодом, і сам одружився [54]. Оріховського дуже цікавило це питання оскільки у нього самого була неформальна дружина – Анна Запарчанка, з якою у нього були діти, також він мав провідні ідеї стосовно поважливого ставлення до жінок, які на той час мали небагато прав. Він вважав, що хто знайшов добру жінку, той знайшов добро, і милість отримав від Господа [54]. Пояснюючи, навіщо йому дружина, в листі до тата він пише, що дружина йому потрібна, для того, щоб уникнути розпусти і народити нащадків, і це природне право не суперечить людським звичаям [46]. Він наводив логічні доводи своєї думки про одруження священників, зазначаючи, що безшлюбність може призвести до краху культурних та соціальних зв'язків, як це сталося в Содомі, Гоморі, в Римі. Він вважав, що священник, який має дружину, благородний і, крім того, більше розуміє світ, а отже, здатний більшою мірою допомогти своїм вірянам. Допоміжним аргументом було те, що скасування безшлюбності може суттєво послабити вплив Мартіна Лютера [14]. Такі ідеї, звісно були бунтом. Задовго до екзистенціалізму А. Камю він почав бунтувати. Для Камю абсурд – це життєвий перехід, відправна точка, екзистенціальний еквівалент філософського сумніву Декарта [31]. Абсурд є пошуком протиріччя в самому собі. Без сумнівів, Оріховський – це людина, яка мала глибокий дар оригінального мислення. Він здобув гарну на той час освіту. Наукові дослідження – це завжди пошук нового, це стимул до реформації, але оволодіння знаннями завжди поєднане з труднощами, що вимагає від людини завзятості та наполегливості. Для Оріховського духовним заколотом став екзистенційний бунт.

Ментальність та національний характер впливає на світогляд так само, як і освіта, також важливі етнокультурна самосвідомість, релігія, що мають потужний вплив на світобачення. Міжкультурні дослідження передбачають систематичне порівняння різних культур, спрямованих на розуміння змін людської поведінки, оскільки на неї впливає куль-

турний контекст. Цей дослідницький підхід в першу чергу стосується вивчення того, як наші знання про людей та їх поведінку з однієї культури можуть чи не можуть стосуватися людей з іншої культури. Для Оріховського, який виріс в сім'ї з різними релігійними вподобаннями, тема об'єднання християн, необхідність церковних реформ – є однією з важливіших проблем суспільства [1]. Погляди Оріховського змінювались протягом життя. Спочатку він активно просував демократичні цінності, стверджував, що закон не повинен кодифікуватися, він суперечить старим звичаям і, крім того, може обмежити свободу дворянства [14]. На його думку, суттю польської системи була влада, притаманна її громадянам, яка могла бути виражена лише тоді, коли вони були вільними. Потім з'явився негативних наслідків свободи та вільних виборів, бо зрештою, шляхта могла обрати невірною чи навіть язичника. У своїх пізніших роботах він навіть представляв себе прихильником теократії, тобто абсолютного підпорядкування Ватикану в моральному та політичному сенсі [47]. Священик повинен стояти над королем, тобто польський правитель не повинен бути незалежним, але завжди повинен узгоджувати свою позицію з представником Церкви. В.С. Соловійов, який жив пізніше, називав теократію найкращим суспільним ладом, бо там реалізується божественний задум. Але проблема набагато глибша, бо піднімає питання справедливості та моральних устоїв в державі [68]. Серед сучасних західних теорій справедливості, найбільш відомою є робота Дж. Ролза «Теорія справедливості», в якій справедливість розглядається, як політична цінність. Для Ролза справедливість – це критерій моральної оцінки соціальних систем. Для Оріховського справедливим може бути намісник бога на землі в ролі церковного духовенства [65].

Соціально-політичні погляди Оріховського досить відрізнялися від поглядів його сучасника – Миколи Макіавеллі [37]. Ми знаємо макіавеллізм як термін, який описує стратегію безрассудливої безпринципної політики, яка спрямована на корисливу вигоду [38]. Макіавеллі вважав, що підданих треба тримати в покорі, а на питання, що краще: щоб государя любили, чи щоб його боялися? – відповідав однозначно: боялися. Макіавеллі визнавав, що любов погано уживається зі страхом, тому якщо вже доводиться вибирати, то надійніше вибрати страх, тим більше, що люди по своїй природі невдячні, непостійні, схильні до лицемірства і обману, їх відлякує небезпека і тягне нажива [37]. Термін «макіавеллізм» часто використовується у психології, де він описує людину, яка зосереджена на власних інтересах, націлена маніпулювати, обманювати та використовувати інших для досягнення своїх цілей [38]. Макіавеллі вважав, що не існує моральної основи, на якій можна було б судити про різницю між за-

конним та незаконним використанням влади. Макіавеллізм – це риса особистості, що характеризується міжособистісними маніпуляціями та пов'язана зі специфічними моделями емоційних та соціальних навичок пізнання [37]. Терміни «макіавелліст» або «макіавеллізм» широко використовуються в соціально-політичному дискурсі. З точки зору Оріховського використання політичної влади було законним лише в тому випадку, якщо воно здійснювалося правителем, особистий моральний характер якого був суворо доброчесним відповідно до загальноприйнятих стандартів етичної доброти. Він визнавав, що не всяка людина здатна бути при владі, а лише та, що за природою своєю прагне до правди і справедливості. Але й цього недостатньо, треба любити свою працю, керувати державою з любов'ю. Гідний король, за Оріховським, повинен бути справедливим, чесним. Для Оріховського ідея справедливості займає головне місце як у етиці, з так і у законах державної політики [53].

Д. Ролз постулює, що справедливість як чесність буде вважатися розумною і корисною концепцією, навіть якщо вона і не повністю переконлива для широкого кола глибоких політичних питань [65]. За Кантом, моральна філософія виходить із загальної ідеї блага та моральних законів. Закон виступає моральним обов'язком, завдяки наявності волі людина може робити вчинки, виходячи з принципів [32]. Ідеї Оріховського про верховенство законів випередили ліберальні ідеї філософа Просвітництва Д. Локка [36].

Оріховський, відповідаючи на питання: «Як король повинен добувати прихильність у підлеглих?», доводить, що король повинен бути сторожем держави. Правитель не повинен бути жадібним, лукавим, повинен проявляти щедрість, доброзичливість [49]. Король повинен підкорюватися закону, як і всі інші. Але потім Оріховський змінив свою думку, включивши в свою концепцію справедливості теократичні елементи. Пізніше подібні уявлення Д. Локк критикував в своїх працях: якщо необмежена влада монарха санкціонована Богом, то це, на його думку, призведе лише до рабства. Тому Локк вважав, що слід розрізняти, що дано Богом, а що залежить від волі людини [36].

Оріховський пов'язує взірцеве керування державою з мудрістю правителя, він пише, що найкраща доблесть для короля – це мудрість. Також до керування державою треба залучати людей не за титулами, але дивись на їхні діла, які сприяють досягненню найвищих посад у державі. Заради справедливості необхідна рівність усіх перед законом, закон, в свою чергу, є джерелом ліків від державних хвороб, так саме, як лікам все одно, кого треба лікувати: бідного чи багатого, так саме і в державі закон відноситься до всіх [49].

Творча спадщина Станіслава Оріховського дуже багатогранна,

дослідження його спадщини не може бути обмежено традиційними дисциплінами та вимагає міждисциплінарного підходу. Важливими є соціально-політичні погляди Оріховського, які випередили думки видатних представників Просвітництва, зокрема, його концепція про рівність усіх перед законом, – принцип, який згодом оформився у різних правових документах, в ідеї верховенства права та демократії. Його ідеї формувалися у пограниччі, в контексті міжкультурної комунікації представників різних культур, релігій і соціумів. Вивчення його творчості дозволяє найбільш глибоко і всебічно визначити загальні тенденції розвитку культурної, філософської, соціально-політичної думки тих часів у взаємодії різних аспектів людської діяльності. Проблема самоідентифікації особистості набуває актуальності в умовах зростаючої інформатизації та глобалізації, з одного боку, та з іншого – каталізує питання культурної самоідентифікації особистості. Ці тенденції поступово стають актуальною темою наукового дискурсу. На тлі розвитку глобалізаційних процесів стають більш актуальними проблеми міжкультурної комунікації, яка поєднує різні культури, пошук виходу за межі національних культур та релігій. В контексті процесів глобалізації знову актуалізуються проблеми національної, культурної ідентичності і пошук балансу між локальною культурою та її оточенням, тому стають в нагоді вивчення схожих тенденцій в інші історичні епохи. В творчості Оріховського звучать ідеї можливості вийти за межі релігійних догматів, що провокує конфлікти та окреслює контур релігійної толерантності та можливості і межі міжрелігійного діалогу. Існуюча соціокультурна ситуація не тільки породжує нові тенденції, але й дублює деякі процеси, які вже відбувалися в минулому, тому так важливо їх вивчати.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Bohomolec F.* Życie Orzechowskiego // Orzechowski S. Żywot i śmierć Jana Tarnowskiego. Sanok, 1855. S. 5 – 31.
2. *Brandowski A.R.* De Stanisłai Oxii Orichovii Annalibus Polonicis. Berlin, 1860. 386 s.
3. *Kaim Andrzej.* Ekumenia w dobie renesansu. Jedność Kościoła w ujęciu S. Orzechowskiego. Lublin: Redakcja Wydawnictw Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, 2002. 177 s.
4. *Kapuścik J.* Mecenasy i uczone J.M. Ossoliński i jego działalność historycznoliteracka. Kraków, 1979. 253 s.
5. *Koehler K.* Stanisław Orzechowski i dylematy humanizmu renesansowego. Kraków: Acana; Warszawa: UKSW, 2004. 564 s.
6. *Korzeniowski J.* Orichoviana, Opera indetida et Epistulae Stanisłai Orzechowski 1543–1566. Kraków: Cracoviae, 1891. 740 p.

7. Kosmanowa B. Popularność Stanisława Orzechowskiego w Rzeczypospolitej szlacheckiej // Odrodzenie i reformacja w Polsce. T. XXII. Wrocław; Warszawa; Kraków; Gdańsk, 1977. S. 79–81.

8. Krzywoszyński P. Stanisław Orzechowski – ideolog demokracji szlacheckiej. Poznań, 2010. 172 s.

9. Kubala L. Stanisław Orzechowski i wpływ jego na rozwój i upadek Reformacji w Polsce, skład gł. w księgarni Altenberga – E. Wende i Spółka, Lwów; Warszawa, 1906. 120 s.

10. Lichtensztul J. Poglądy filozoficzno-prawne Stanisława Orzechowskiego. Warszawa, 1930. 194 s.

11. Musiał J. Stanisław Orzechowski: pisarz polityczny: materiały z konferencji naukowej w pięćsetlecie urodzin renesansowego humanisty, Przemyśl–Żurawica, 17–18 października 2013. Przemyśl; Kraków, 2014. S. 199–241.

12. Olszaniec W. Technika kompilacyjna Orzechowskiego w traktacie «Baptismus Ruthenorum». Warszawa: Instytut Filologii Klasycznej UW, 2013. 178 s.

13. Orzechowski S. Opowiadanie upadku przyszłego polskiego z r. 1560. Warszawa, 1901. 35 s.

14. Orzechowski S. Wybór pism. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich. Wydawnictwo, 1972. 641 s.

15. Orzechowski S. Orichoviana Opera inedita et epistulae Stanisłai Orzechowski 1543–1566 / ed. J. Korzeniowski. Cracoviae, 1891. Vol. 1. 697 s.

16. Ossoliński J.M. Wiadomości historyczno-krytyczne do dziejów literatury polskiéy: o pisarzach polskich. T. III, Cz. I. Krakow, 1822. 458 c.

17. Paweł z Krosna. Humanistyczne peregrynacje krakowskiego profesora» autorstwa Albert Gorzkowski. Księgarnia Akademicka, 2000. 348 s.

18. Salmonowicz S. Stanisław Orzechowski: retoryka w służbie polityki // Odrodzenie i reformacja w Polsce. Warszawa: Semper, 2006. T. 50. S. 283–294.

19. Starnawski J. Ze studiów na Stanisławem Orzechowskim w: Z ziemi przemyskiej i z krain sąsiednich. Przemyśl, 2012. 266 s.

20. Stanisława Orzechowskiego i Andrzeja Frycza Modrzewskiego spór o wiarę. Akademia Ignatianum Wydawnictwo WAM Kraków, 2013. 16 s.

21. Starnawski J. Stanisław Orzechowski w sądach współczesnych i potomnych // Z dziejów kultury i literatury Ziemi Przemyskiej. Przemyśl, 1973. T. 2. S. 11–21.

22. Tarnowski S. Pisarze polityczni XVI wieku. Kraków, 1886. T. 1. 373 s.

23. Wierzbicka A. English Prisoner: The Danger of English as the Default Language. OUP USA, 2014. 287 s.

24. Wyrskyj D. Stanisław Orichowskyj-Roksolan jak historyk ta polityczny myśliciel. Kijów; Krzemieńczuk, 2001. S. 15–20.

25. Вирський Д. Сарматизм: рецепція у ранньомодерній Україні // Scriptorium nostrum. 2017. № 2 (8). S. 34–46.

26. Вирський Д. Станіслав Оріховський-Роксолан як історик та політичний мислитель. Київ; Кременчук: КДПУ, 2001. 217 с.

27. Вирський Д. Роксолани серед Сарматів: річпосполитська історіографія України (кінець XV ст. – 1659). Київ: Інститут історії України, 2013. 295 с.

28. Вирський Д. Станіслав Оріховський-Роксолан: життя і пам'ять. Київ: Інститут історії України, 2013. 215 с.

29. *Вирський Д.* Ярлики і комікси сарматизму (рец. на кн.: Лескинен М.В. Мифы и образы сарматизма. Истоки национальной идеологии Речи Посполитой). М.: Институт славяноведения РАН, 2002. 178 с.

30. *Вирський Д.* Початок сучасності: друга хвиля глобалізації, кінець Старого Порядку та Україна (XV – середина XIX ст.) / Наук. ред. І. Колесник. Київ: НАН України. Інститут історії України, 2019. 162 с.

31. *Камю А.* Бунтующий человек: философия политика, искусство. М.: Изд-во полит. лит., 1990. 414 с.

32. *Кант И.* Основы метафизики нравственности (С рецензией на книгу И. Шульца. 1783) // Сочинения: в 6 т. М.: Мысль, 1964. Т. 4, ч. I. 544 с.

33. *Кассирер Э.* Философия символических форм. Т. 1: Язык. М.: Университетская книга, 2002. 272 с.

34. *Литвинов В.Д., Множинська Р.В.* «Гендерні» погляди Станіслава Оріховського (українського мислителя 1-ї половини XVI-го ст.) // Українське релігієзнавство. 2008. № 47. С. 188–203.

35. *Литвинов В.Д., Множинська Р.В.* Проблема унії у творах Станіслава Оріховського (поч. XVI ст.) // Філософські обрії. 2009. № 22. С. 162–174.

36. *Локк Дж.* Два трактата о правлении // Сочинения: в 3 т. Т. 3. М.: Мысль, 1988. С. 137–405.

37. *Макиавелли Н.* Государь. М.: Планета, 1990. 80 с.

38. *Макиавеллізм* // Словник української мови: в 11 т. Київ: Наукова думка, 1970–1980.

39. *Меховский М.* О двух Сармациях // Отечественные записки. СПб., 1854. Т. 92. 192 с.

40. *Множинська Р.В.* Релігійно-філософські погляди Станіслава Оріховського. Київ, 2007. 150 с.

41. *Наливайко Д.С.* Станіслав Оріховський як український латиномовний письменник Відродження // Українська література XVI–XVIII ст. та інші слов'янські літератури. Київ: Наукова думка, 1984. С. 161–185.

42. *Ницше Ф.* Сборник произведений: «По ту сторону добра и зла», «Казус Вагнер», «Антихрист», «Ессе Номо» / Пер. «Антихриста» В. Флорова. М.: Харвест, 2007. 880 с.

43. *Нічик В.М., Литвинов В.Д., Стратій Я.М.* Гуманістичні і реформаційні ідеї на Україні (XVI – початок XVII ст.). Київ: Наукова думка, 1990. 372 с.

44. *Нудьга Г.А.* На літературних шляхах. Дослідження, пошуки, знахідки. Київ: Дніпро, 1990. С. 134–235.

45. *Оріховський С.* Діалог, або Розмова навколо екзекуції Польської держави // Оріховський С. Твори / переклад з латинської та старопольської В.Д. Литвинова. Київ: Дніпро, 2004. С. 267–370.

46. *Оріховський С.* До римського папи, який вигадав целібат // Оріховський С. Твори / Переклад з латинської та старопольської В.Д. Литвинова. Київ: Дніпро, 2004. С. 564.

47. *Оріховський С.* Життя і смерть Яна Тарновського // Оріховський С. Твори / Переклад з латинської та старопольської В.Д. Литвинова. Київ: Дніпро, 2004. С. 488–528.

48. *Оріховський С.* Квінкунс, тобто візирець устрою Польської держави //

Оріховський С. Твори / Переклад з латинської та старопольської В.Д. Литвинова. Київ: Дніпро, 2004. С. 371–487.

49. *Оріховський С.* Лист до короля Сигізмунда // *Оріховський С. Твори / Переклад з латинської та старопольської В.Д. Литвинова. Київ: Дніпро, 2004. С. 564–566.*

50. *Оріховський С.* Лист до Павла Рамузія // *Оріховський С. Твори / Переклад з латинської та старопольської В.Д. Литвинова. Київ: Дніпро, 2004. С. 587–590.*

51. *Оріховський С.* Лист до Яна Франциска Комендоні про себе самого // *Оріховський С. Твори / Переклад з латинської та старопольської В.Д. Литвинова. К.: Дніпро, 2004. С. 575–587.*

52. *Оріховський С.* Лист Петрові Гармату // *Оріховський С. Твори / Переклад з латинської та старопольської В.Д. Литвинова. Київ: Дніпро, 2004. С. 567–575.*

53. *Оріховський С.* Напучення польському королю Сигізмунду II Августу // *Оріховський С. Твори / переклад з латинської та старопольської В.Д. Литвинова. Київ: Дніпро, 2004. С. 31–70.*

54. *Оріховський С.* Про закон цілібату (промова на соборі проти Сиріція) // *Оріховський С. Твори / Переклад з латинської та старопольської В.Д. Литвинова. Київ: Дніпро, 2004. С. 197–266.*

55. *Оріховський С.* Про турецьку загрозу Слово друге (до короля) // *Оріховський С. Твори / Переклад з латинської та старопольської В.Д. Литвинова. Київ: Дніпро, 2004. С. 95–117.*

56. *Оріховський С.* Про турецьку загрозу Слово перше (до шляхти) // *Оріховський С. Твори / Переклад з латинської та старопольської В.Д. Литвинова. Київ: Дніпро, 2004. С. 71–94.*

57. *Оріховський С.* Промова на похороні польського короля Сигізмунда Ягелона // *Оріховський С. Твори / Переклад з латинської та старопольської В.Д. Литвинова. Київ: Дніпро, 2004. С. 95–117.*

58. *Оріховський С.* Проти запеклих оборонців ганебного цілібату // *Оріховський С. Твори / переклад з латинської та старопольської В.Д. Литвинова. Київ: Дніпро, 2004. С. 564.*

59. *Оріховський С.* Станіслав Оріховський до римського папи Юлія III // *Оріховський С. Твори / Переклад з латинської та старопольської В.Д. Литвинова. Київ: Дніпро, 2004. С. 164–196.*

60. *Оріховський С.* Твори / Переклад з латинської та старопольської В.Д. Литвинова. Київ: Дніпро, 2004. 672 с.

61. *Оріховський С.* Хроніка польська від смерті Сигізмунда I (Старого) // *Оріховський С. Твори / Переклад з латинської та старопольської В.Д. Литвинова. Київ: Дніпро, 2004. С. 529–563.*

62. *Петришин Г.П.* «Карта Ф. фон Міга» (1779–1782 рр.) як джерело до містознавства Галичини. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2006. 292 с.

63. *Попович М.* Нарис історії культури України. Київ, 1998. С. 170–189.

64. Род Ст. Ореховского-Роксолана // *Генеалогические записки Украинского генеалогического общества. Белая Церковь, 2001. С. 101–105.*

65. Полз Д. Теорія справедливості / Пер. з англ. О. Мокровольський. Київ: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2001. 822 с.

66. Сас П.М. Українсько-польський мислитель доби Відродження Станіслав Оріховський: на шляху до історизму нового часу // Український історичний журнал. 1991. Вип. 1, № 359. С. 163–169.

67. Слінушко О.М., Лісовська О.С. Ренессансные влияния в русинской литературе Закарпатья XVI в. // Русин. 2020. № 60. С. 138–153. DOI: 10.17223/18572685/60/8

68. Соловьев В.С. Россия и Вселенская церковь. М.: Фабула, 1991. 451 с.

69. Ст. Ореховский-Роксолан и первое украинское Возрождение // Историографические и источниковедческие проблемы истории Украины. Образ науки: межвуз. сб. науч. тр. Днепропетровск: Изд-во Днепропетровского ун-та, 2000. С. 71–77.

70. Суляк С.Г. Русины Бессарабии в XIX начале XX в.: к проблеме численности // Русин. 2015. № 39. С. 95–115. DOI: 10.17223/18572685/39/7

71. Українські гуманісти епохи Відродження: антологія: у 2 ч. / Упоряд., перед. сл., прим. В.Д. Литвинова; відп. ред. В.М. Нічик. Київ: Наукова думка, 1995. Ч. 1: Ю. Дрогобич, П. Русин, С. Оріховський. 430 с.

72. Яковенко Н. Парадокси інтерпретації минулого в українському ранньонаціональному міфіві (на пам'ятках XVII–XVIII ст.) // Генеза. Київ. 1997. № 1 (5). С. 121–125.

REFERENCES

1. Bohomolec, F. (1855) *Życie Orzechowskiego* [Orzechowski's life]. In: Orzechowski, S. *Zywot i smierc Jana Tarnowskiego*. Sanok: Karol Pollak. pp. 5–31.

2. Brandowski, A.R. (1860) *De Stanislai Oxii Orichovii Annalibus Polonicis*. Berlin: Gustavus Lange.

3. Kaim, A. (2002) *Ekumenia w dobie renesansu. Jedność Kościoła w ujęciu S. Orzechowskiego*. Lublin: Redakcja Wydawnictw Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego.

4. Kapuścik, J. (1979) *Mecenas i uczony J.M. Ossolinski i jego działalność historycznoliteracka*. Kraków: Wydawn. Literackie.

5. Koehler, K. (2004) *Stanisław Orzechowski i dylematy humanizmu renesansowego*. Kraków: Acana; Warszawa: UKSW.

6. Korzeniowski, Ya. (1891) *Orichoviana, Opera indetida et Epistulae Stanislai Orzechowski 1543–1566*. Kraków: Cracoviae.

7. Kosmanova, B. (1977) Popularność Stanisława Orzechowskiego w Rzeczpospolitej szlacheckiej. *Odrodzenie i reformacja w Polsce*. Vol. 22. Wrocław; Warszawa; Kraków; Gdańsk: [s.n.].

8. Krzywoszyński, P. (2010) *Stanisław Orzechowski – ideolog demokracji szlacheckiej*. Poznań: [s.n.].

9. Kubala, L. (1906) *Stanisław Orzechowski i wpływ jego na rozwój i upadek Reformacji w Polsce, skład gł. w księgarni Altenberga–E. Lwów; Warszawa: Wende i Spółka*.

10. Lichtensztul, J. (1930) *Poglądy filozoficzno-prawne Stanisława Orzechowskiego* [The philosophical and legal views of Stanisław Orzechowski]. Warszawa: Skł. gl. Instytut Wydawn. Kasy Mianowskiego.
11. Musiał, J. (2014) *Stanisław Orzechowski: pisarz polityczny: materiały z konferencji naukowej w pięćsetlecie urodzin renesansowego humanisty*. Przemysław-Zurawica: [s.n.]. pp. 199–241.
12. Olszaniec, W. (2013) *Technika kompilacyjna Orzechowskiego w traktacie "Baptismus Ruthenorum"*. Warszawa: Instytut Filologii Klasycznej UW.
13. Orzechowski, S. (1901) *Opowiadanie upadku przyszłego polskiego z r. 1560*. Warszawa: [s.n.].
14. Orzechowski, S. (1972) *Wybór pism*. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich. Wydawnictwo.
15. Orzechowski, S. (1891) *Orichoviana Opera inedita et epistulae Stanislai Orzechowskiego 1543–1566*. Cracoviae: [s.n.].
16. Ossoliński, J. (1822) *Wiadomości historyczno-krytyczne do dziejów literatury polskiej: o pisarzach polskich*. Vol. 3. Kraków: [s.n.].
17. Paweł z Krosna. (2000) *Humanistyczne peregrynacje krakowskiego profesora" autorstwa Albert Gorzkowski*. Księgarnia Akademicka.
18. Salmonowicz, S. (2006) Stanisław Orzechowski: retoryka w służbie polityki. In: *Odrodzenie i reformacja w Polsce*. Vol. 50. Warszawa: Semper. pp. 283–294.
19. Starnawski, J. (2012) *Ze studiów na Stanisławem Orzechowskim w: Z ziemi przemyskiej i z krain sąsiednich*. Przemysław: [s.n.].
20. Orzechowski, S. & Modrzewski, A. (2013) *Stanisława Orzechowskiego i Andrzeja Frycza Modrzewskiego spór o wiarę*. Akademia Ignatianum Wydawnictwo WAM Kraków.
21. Starnawski, J. (1973) Stanisław Orzechowski w sądach współczesnych i potomny. *Z dziejów kultury i literatury Ziemi Przemyskiej*. Vol. 2. pp. 11–21.
22. Tarnowski, S. (1886) *Pisarze polityczni XVI wieku*. Vol. 1. Kraków: [s.n.].
23. Wierzbicka, A. (2014) *English Prisoner: The Danger of English as the Default Language*. OUP USA.
24. Wyrskij, D. (2001) *Stanisław Orzechowski-Roksołan jak historyk ta polityczny myśliciel*. Kijów; Krzemieńczuk: [s.n.]. pp. 15–20.
25. Wyrskij, D. (2017) Sarmatizm: retseptsiya u rann'omoderniy Ukraïni. *Scriptorium nostrum*. 2(8). pp. 34–46.
26. Wyrskij, D. (2001) *Stanislav Orikhov's'kiy-Roksołan yak istorik ta politichniy mislitel'*. Kiev; Kremenchuk: KDPU.
27. Wyrskij, D. (2013) *Roksołani sered Sarmativ: richpospolits'ka istoriografiya Ukraïni (kinets' XV st. – 1659)*. Kiev: NAS of Ukraine.
28. Wyrskij, D. (2013) *Stanislav Orikhov's'kiy-Roksołan: zhittya i pam'ya*. NAN Ukraïni. Kiev: NAS of Ukraine.
29. Wyrskij, D. (2002) *Yarliki i komiksi sarmatizmu (rets. na kn.: Leskinen M.V. Mify i obrazy sarmatizma. Istoki natsional'noy ideologii Rechi Pospolitoj)*. Mosocw: RAS.
30. Wyrskij, D. (2019) *Pochatok suchasnosti: druga khvilya globalizatsii, kinets' Starogo Poryadku ta Ukraïna (XV – seredina XIX st.)*. Kiev: NAS of Ukraine.
31. Camus, A. (1990) *Buntuyushchiy chelovek: filofosiya politika, iskus* [The Rebel Man: Philosophy, Politics, Art]. Translated from French. Moscow: Izd-vo polit. lit.

32. Kant, I. (1964) *Sochineniya: v 6 t.* [Works: in 6 vols]. Vol. 4. Translated from German. Moscow: Mysl'.
33. Cassirer E. (2002) *Filosofiya simvolicheskikh form* [Philosophy of Symbolic Forms]. Vol. 1. Translated from German. Moscow: Universitetskaya kniga.
34. Litvinov, V.D. & Mnozhinska, R.V. (2008) "Genderni" poglyadi Stanislava Orikhovs'kogo (ukraïns'kogo mislitya 1-i polovini XVI-go st.). *Ukraïns'ke religieznavstvo*. 47. pp. 188–203.
35. Litvinov, V.D. & Mnozhinska, R.V. (2009) Problema unii u tvorakh Stanislava Orikhovs'kogo (poch. XVI st.). *Filosofs'ki obrii*. 22. pp. 162–174.
36. Locke, J. (1988) *Sochineniya: v 3 t.* [Works: in 3 vols]. Vol. 3. Translated from English. Moscow: Mysl'. pp. 137–405.
37. Machiavelli, N. (1990) *Gosudar'* [Sovereign]. Translated from Italian. Moscow: Planeta.
38. Bilodid, K. et al. (eds) (1970–1980) *Slovník ukrains'koi movi: v 11 t.* Kiev: Naukova dumka.
39. Mekhovskiy, M. (1854) O dvukh Sarmatsiyakh [About two Sarmatias]. *Otechestvennye zapiski*. 92.
40. Mnozhinska, R.V. (2007) *Religiyno-filosofs'ki poglyadi Stanislava Orikhovs'kogo*. Kiev: NAS of Ukraine.
41. Nalivayko, D.S. (1984) Stanislav Orikhovs'kiy yak ukrains'kiy latinomovniy pis'mennik Vidrodzhennya [Stanislav Orikhovsky as a Ukrainian Latin writer of the Renaissance]. In: Mishanich, O. (ed.) *Ukraïns'ka literatura XVI-XVIII st. ta inshi slov'yans'ki literaturi*. Kiev: Naukova dumka. pp. 161–185.
42. Nietzsche, F. (2007) *Sbornik proizvedeniy: "Po tu storonu dobra i zla", "Kazus Vagner", "Antikhris", "Ecce Homo"* [Collected works "Beyond Good and Evil", "Casus Wagner", "Antichrist", "Ecce Homo"]. Translated from German. Moscow: Kharvest.
43. Nichik, V.M., Litvinov, V.D. & Stratiy, Ya.M. (1990) *Gumanistichni i reformatsiyni ideï na Ukraïni (XVI – pochatok XVII st.)*. Kiev: Naukova dumka.
44. Nudga, G.A. (1990) *Na literaturnikh shlyakhakh. Doslidzhennya, poshuki, znakhidki* [On literary paths. Research, searches, discoveries]. Kiev: Dnipro. pp. 134–235.
45. Orikhovsky, S. (2004a) *Tvori* [Works]. Translated from Latin and Old Polish by V.D. Litvinov. Kiev: Dnipro. pp. 267–370.
46. Orikhovsky, S. (2004b) *Tvori* [Works]. Translated from Latin and Old Polish by V.D. Litvinov. Kiev: Dnipro.
47. Orikhovsky, S. (2004c) *Tvori* [Works]. Translated from Latin and Old Polish by V.D. Litvinov. Kiev: Dnipro. pp. 488–528.
48. Orikhovsky, S. (2004d) *Tvori* [Works]. Translated from Latin and Old Polish by V.D. Litvinov. Kiev: Dnipro. pp. 371–487.
49. Orikhovsky, S. (2004e) *Tvori* [Works]. Translated from Latin and Old Polish by V.D. Litvinov. Kiev: Dnipro. pp. 564–566.
50. Orikhovsky, S. (2004f) *Tvori* [Works]. Translated from Latin and Old Polish by V.D. Litvinov. Kiev: Dnipro. pp. 587–590.
51. Orikhovsky, S. (2004g) *Tvori* [Works]. Translated from Latin and Old Polish by V.D. Litvinov. Kiev: Dnipro. pp. 575–587.

52. Orikhovsky, S. (2004h) *Tvori* [Works]. Translated from Latin and Old Polish by V.D. Litvinov. Kiev: Dnipro. pp. 567–575.
53. Orikhovsky, S. (2004i) *Tvori* [Works]. Translated from Latin and Old Polish by V.D. Litvinov. Kiev: Dnipro. pp. 31–70.
54. Orikhovsky, S. (2004j) *Tvori* [Works]. Translated from Latin and Old Polish by V.D. Litvinov. Kiev: Dnipro. pp. 197–266.
55. Orikhovsky, S. (2004k) *Tvori* [Works]. Translated from Latin and Old Polish by V.D. Litvinov. Kiev: Dnipro. pp. 95–117.
56. Orikhovsky, S. (2004l) *Tvori* [Works]. Translated from Latin and Old Polish by V.D. Litvinov. Kiev: Dnipro. pp. 71–94.
57. Orikhovsky, S. (2004m) *Tvori* [Works]. Translated from Latin and Old Polish by V.D. Litvinov. Kiev: Dnipro. pp. 95–117.
58. Orikhovsky, S. (2004n) *Tvori* [Works]. Translated from Latin and Old Polish by V.D. Litvinov. Kiev: Dnipro.
59. Orikhovsky, S. (2004o) *Tvori* [Works]. Translated from Latin and Old Polish by V.D. Litvinov. Kiev: Dnipro. pp. 164–196.
60. Orikhovsky, S. (2004p) *Tvori* [Works]. Translated from Latin and Old Polish by V.D. Litvinov. Kiev: Dnipro.
61. Orikhovsky, S. (2004q) *Tvori* [Works]. Translated from Latin and Old Polish by V.D. Litvinov. Kiev: Dnipro. pp. 529–563.
62. Petrishin, G.P. (2006) *“Karta F. fon Mira” (1779–1782 rr.) yak dzherelo do mistoznavstva Galichini*. Lviv: Vidavnytstvo L'vivs'koi politehniki.
63. Popovich, M. (1998) *Naris istorii kul'turi Ukraini* [Essay on the history of Ukrainian culture]. Kiev: [s.n.]. pp. 170–189.
64. Anon. (2001) Rod, St. Orekhovskogo-Roksolana [The family of St. Orekhovsky-Roksolan]. In: *Genealogicheskie zapiski Ukrainskogo genealogicheskogo obshchestva* [Genealogical Notes of the Ukrainian Genealogical Society]. Belaya Cerkov: [s.n.]. pp. 101–105.
65. Rawls, D. (2001) *Teoriya spravedlivosti* [Theory of Justice]. Translated from English by O. Mokrovolskiy. Kiev: Vid-vo Solomii Pavlichko “Osnovi”.
66. Sas, P.M. (1991) Ukraïns'ko-pol's'kiy mislitel' dobi Vidrozhennya Stanislav Orikhovs'kiy: na shlyakhu do istorizmu novogo chasu. *Ukraïns'kiy istorichniy zhurnal*. 359. pp. 163–169.
67. Slipushko, O.M. & Lisovska, O.S. (2020) Renaissance influences in the Rusin literature of Transcarpathia in the 16th century. *Rusin*. 60. pp. 138–153 (in Russian). DOI: 10.17223/18572685/60/8
68. Soloviev, V.S. (1991) *Rossiya i Vselenskaya tserkov'* [Russia and the Ecumenical Church]. Moscow: Fabula.
69. Vyrsky, D.S. (2000) St. Orekhovskiy-Roksolan i pervoe ukrainskoe Vozrozhdenie [St. Orekhovsky-Roksolan and the first Ukrainian Renaissance]. In: *Istoriograficheskie i istochnikovedcheskie problemy istorii Ukrainy. Obraz nauki* [Historiographical and Source Study Problems of the History of Ukraine. The Image of Science]. Dnepropetrovsk: Dnepropetrovsk State University. pp. 71–77.
70. Sulyak, S.G. (2015) The Rusins of Bessarabia in the 19th – beginning of the 20th Centuries: the Question of Numbers. *Rusin*. 39. pp. 95–115 (in Russian). DOI: 10.17223/18572685/39/7

71. Nichik, V.M. & Litvinov, V.D. (eds) (1995) *Ukraïns'ki gumanisti epokhi Vidrodzhennya: antologiya*. Vol. 1. Kiev: Naukova dumka.

72. Yakovenko, N. (1997) Paradoksi interpretatsii minulogo v ukraïns'komu rann'onatsional'nomu mifovi (na pam'yatkakh XVII–XVIII st.). *Geneza. Kiïv*. 1(5). pp. 121–125.

Владлена Іліана Вікторівна – доктор філософських наук, професор кафедри філософії Національного університету «Харківський політехнічний інститут» (Україна).

Владлена Илиана Викторовна – доктор философских наук, професор кафедры философии Национального университета «Харьковский политехнический институт» (Украина).

Iliana V. Vladlenova – National Technical University “Kharkiv Polytechnic Institute” (Ukraine).

E-mail: vladlenova.ntuhpi@gmail.com

Годзь Наталія Борисівна – доктор філософських наук, професор кафедри філософії Національного університету «Харківський політехнічний інститут» (Україна).

Годзь Наталья Борисовна – доктор философских наук, профессор кафедры философии Национального университета «Харьковский политехнический институт» (Украина).

Nataliia B. Hodz – National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute» (Ukraine).

E-mail: nataliia.hodz@khpi.edu.ua